

УДК 342

EDUCATIONAL INITIATIVES OF CZECH REPUBLIC IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION POLICY OF THE STATES OF THE WESGEGRAID FACILITY**ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ****Savchuk A.B. / Савчук А.Б.***postgraduate student / аспірант**Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,**Ivano-Frankivsk, Shevchenko, 57, 76018**Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,**вул. Шевченка, 57, 76018*

Анотація. У статті проаналізовано тенденції освітньої політики Чеської Республіки в контексті європейської інтеграційної політики держав Вишеградської Четвірки. Вивчення передового досвіду організації освітнього процесу в Чехії, який ґрунтується на європейських стандартах, допоможе у формуванні стратегії подальшого вдосконалення вітчизняної системи вищої освіти, яка сьогодні перебуває в процесі реформування, де основними засадами мають стати децентралізація управління освітою, гуманізація освітнього процесу, широка автономія ВНЗ тощо.

Ключові слова: система освіти, державна політика у сфері освіти, Чеська Республіка, стратегія та механізми вдосконалення державної освітньої політики.

Вступ. Чехія, що виникла внаслідок розпаду чехословацької федерації 1993 р. та стала на шлях європейської та світової інтеграції, сьогодні є повноправним загальновизнаним суб'єктом міжнародних відносин. Упродовж двадцятип'ятирічного незалежного існування держава досягла помітних успіхів з багатьох визначальних напрямів зовнішньої політики. Актуальність дослідження визначається сучасними інтеграційними орієнтирами України, необхідністю узагальнення досвіду міждержавного співробітництва України з Чеською Республікою (ЧР) у різних його напрямках та формах з метою поглиблення двосторонніх відносин із урахуванням нинішнього зовнішньополітичного курсу України. Для України, яка означила для себе пріоритетним курс на європейську та світову інтеграцію, досвід Чехії є на часі.

Україна, використавши досвід Чехії на шляху до інтеграції в європейський та світовий простір, має запозичити найбільш позитивні моменти зовнішньополітичної діяльності Чехії. Зокрема чітке і однозначне прагнення ЧС, проголошення ключовим напрямом зовнішньої політики курс на «повернення до Європи» та інтеграцію до євроатлантичних структур. Визначальну роль у цьому відіграла система освіти ЧР, яка забезпечила належний рівень підготовки кадрів, зокрема і в царині дипломатії.

Основний текст. Одним із освітніх актів (фактично є базовим у процесі реформ у державах Вишеградської четвірки, створеної 1991 р.) є Маастрихтська угода (1992), підписання якої відкрило новий етап розвитку освітньої стратегії у ЧР. Затверджена стратегія в галузі освіти характеризується відмовою від уніфікації освітньої політики країн-членів. За законодавством Європейського Союзу (ЄС), організація та зміст освіти є їх власною прерогативою. Відповідно

до «принципу доповнюваності» ЄС може лише підтримувати та доповнювати діяльність країн-членів в окремих галузях освіти для підсилення «духу європейства» [8].

Таким чином, освітні ініціативи Чехії як члена Вишеградської четвірки втілювалися в життя згідно з європейськими освітніми документами, і вже до 2010 р. тут було зменшено кількість молоді, яка дочасно полишає навчання, не отримавши середньої освіти, до 10%; удвічі зменшено чинний гендерний дисбаланс випускників у сфері математики, природознавства та технологій; доведено частку тих, хто навчається упродовж життя, до 12,5% від усього дорослого працюючого населення (вікова група 26–64 роки) і у кожній країні – не менше 10% [5]. Сьогодні ЧР реалізує стратегічний план розвитку освіти на період до 2015 р. [7].

Як зазначають джерела [1], понад дві третини населення Чеської Республіки задоволені рівнем своєї освіти, чеська система освіти сьогодні порівняно з іншими країнами-членами Вишеградської четвірки (до прикладу, Словаччиною) забезпечує більш якісне навчання. Важливу роль у цьому зіграла динамічна нормативно-правова база, інвестиції в освітню галузь від ЄС, який допомагав не лише матеріально, але й надавав профільному міністерству рекомендації щодо змін у освіті. Освітні акти, ухвалені наприкінці 1990-х рр., передбачали процес децентралізації управління освітою.

На початку 2001 р. уряд ЧР затвердив документ «Національна програма розвитку освіти й виховання в Чеській Республіці», що був опублікований під назвою «Біла книга» [6]. Для забезпечення запропонованих змін освітньої системи необхідна була підтримка державних та урядових органів, підприємств, суспільства, засобів масової інформації і, звичайно ж, кожного громадянина Чеської республіки [2]. На нашу думку, однією з умов успішного поступу в ділянці освіти стало збільшення фінансування шкільництва – від початкового до вищого. Воно, до слова, мало співвідноситися з витратами на освіту в інших розвинених країнах Європейського Союзу, а це означає не менше 6 % валового національного прибутку [5], що, власне, ЧР й удалося зробити. Водночас, на відміну від європейських держав-членів альянсу, освіта країн Вишеградської четвірки в ділянці фінансування шкільництва істотно поступається європейському рівню. І насамкінець зазначимо, що чеська система освіти сповідує, як і всі країни Вишеградської четвірки, європейські цінності гуманізму, демократизму, освіти миру тощо [3], що засвідчують основні освітні програмні документи [9]. Проаналізовані вище реформування системи освіти в ЧР причинили якісні зміни у професійній підготовці фахівців-міжнародників, яка здійснюється динамічно та системно на засадах відкритості, демократизації, неперервності, випереджувального підходу з урахуванням потреб зовнішньої політики й економіки ЧР, спрямована на формування дипломатичної еліти на основі поєднання найкращих європейських та вітчизняних традицій, принципів та інноваційних технологій.

Загалом зміст підготовки дипломатичних кадрів знаходить своє відображення в комплексній підготовці, яка спрямована на поглиблену фундаментальну, а також спеціальну, науково-педагогічну, організаційно-

управлінську діяльність. Це відкрита структура, яка постійно еволюціонує, динамічно змінюється, реагує на виклики часу, здатна оновлювати концептуальні, структурно-змістові, організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин, адаптовувати їх до європейських та світових моделей. Усе це спрямоване на підвищення якості підготовки фахівців-міжнародників, зокрема їхньої фундаментальної та науково-дослідницької підготовки, що забезпечує високу конкурентоспроможність і затребуваність на сучасному ринку праці.

Висновки. Вивчення передового досвіду організації освітнього процесу в Чехії, який ґрунтується на європейських стандартах, допоможе у формуванні стратегії подальшого вдосконалення вітчизняної системи освіти, зокрема і вищої, яка сьогодні стоїть на порозі реформування, де основними засадами мають стати децентралізація управління освітою, гуманізація освітнього процесу, широка автономія ВНЗ тощо, що, власне, з одного боку, задекларовано в новому Законі про вищу освіту в Україні (2014 р.) та, з іншого боку, апробовано в практиці шкільництва Чехії. Відтак важливим уроком для України, з нашого погляду, має стати і досвід реформування освіти в ЧР у частині науково-методичного супроводу: успішність якісних змін у чеському шкільництві була детермінована, по-перше, чіткою та зрозумілою для галузі нормативно-правовою базою, завдяки якій відбулося максимальне наближення до загальноєвропейських освітніх стандартів, по-друге, широкому громадському обговоренню на всіх етапах ухвалення освітніх законів.

Література:

1. Поп'юк М.В. Провідні чинники реформування початкової освіти в контексті демократичних перетворень країн Вишеградської четвірки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // intkonf.org](http://intkonf.org)
2. Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.msmt.cz // bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani.
3. Directorate-General for Education and Culture Eurybase the Information Database on Education Systems in the Eastern Europe. – Brussel, 2002. – P. 57.
4. Edukacja dla Europy: raport Komisji Europejskiej / w tł. [z ang.] Ireny Wojnar i Jerzego Kubina. – Warszawa: Elipsa, 1999. – 191 s.
5. Edukacja 1997 – 2001. Raport / Dzierzgowska Irena [oprac.]. – Warszawa, 2001. – 19 s.
6. National Programme for the Development of Education in the Czech Republic: White Paper. – Prague : IIE, 2001. – 31 p.
7. The Strategic Plan for the Scholarly, Scientific, Research, Development, Innovation, Artistic and Other Creative Activities of Higher Education Institutions for 2011-2015. – Prague, MoEYS, 2010. – 31 p.
8. Treaty establishing the European Community (Articles 149 to 150) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties>
9. Vzdělavací program. Základní škola. Ministerstvo Školství, mládeže a

telovochovy Ceske republiky. – Praha : Nakladatelstvi Fortuna, 2003. – 86 s.

References:

1. Popyuk M. V. Providni chynnyky reformuvannia pochatkovoï osvity v konteksti demokratychnykh peretvoren krain Vyshehradskoi четvirky [Leading factors in the reform of primary education in the context of democratic transformations of the Visegrad Four countries]. URL:<http://intkonf.org>
2. Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice [White Book - National Education Development Program in the Czech Republic]. URL: <http://www.msmt.cz> // bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani.
3. Directorate-General for Education and Culture Eurybase the Information Database on Education Systems in the Eastern Europe. Brussel, 2002, p. 57.
4. Edukacja dla Europy: raport Komisji Europejskiej [Education for Europe: report from the European Commission]. Ireny Wojnar i Jerzego Kubina. Warszawa: Elipsa, 1999, p. 191.
5. Edukacja 1997 – 2001. Raport / Dzierzgowska Irena [oprac.] [Education 1997 - 2001. Report]. Warszawa, 2001, p. 19.
6. National Programme for the Development of Education in the Czech Republic: White Paper. Prague : IIE, 2001, p. 31.
7. The Strategic Plan for the Scholarly, Scientific, Research, Development, Innovation, Artistic and Other Creative Activities of Higher Education Institutions for 2011-2015. Prague : MoEYS, 2010, p. 31.
8. Treaty establishing the European Community (Articles 149 to 150). URL: <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties>
9. Vzdělávací program. Základní škola. Ministerstvo Školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [Educational program. Elementary School. Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic]. Praha : Nakladatelstvi Fortuna, 2003, p. 86.

Abstract. *The article considers the status and tendencies of formation development of educational policy of Czech Republic; basic principles of reform of the Czech system of education are analysed in the period of preparation country for accession in European Union; a mechanisms of formation and implementation of public policy in the field of education, including legislative and other regulations to ensure the education system of the Czech Republic, which are developed and approved on the basis of strategic planning; principles of organization of control system by education are examined after the levels of management: central, regional and at the level of educational establishments; practical recommendations for improving educational policy Ukraine on the experience of the Czech Republic.*

Key words: *system of education, public policy in industry of formation of Czech Republic, strategy and mechanisms of perfection of public educational policy.*

Науковий керівник: д.політ.н., проф. Цепенда І. Є.

Стаття надіслана: 25.12.2018

© Савчук А. Б.